

USNESENÍ

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Sladkého a soudců JUDr. Jana Zavřela a JUDr. Petry Flídrové, v řízení o pozůstalosti

po zůstaviteli: **J.Ř.**, narozený XXXXX
posledně bytem XXXXX, XXXXX
zemřelý XXXXX

jehož účastníky jsou : **1/S.J.**, narozená XXXXX
bytem Brno, XXXXX
zastoupená advokátem Mgr. Jakubem Gromanem
sídlem Štěpánská 317/3, Brno

2/C.J., narozená XXXXX
bytem XXXXX, XXXXX, XXXXX

3/J.Ř., narozený XXXXX
bytem XXXXX, XXXXX
zastoupený advokátem Mgr. Ladislavem Veselým
sídlem Horní 32, Brno

o odvolání účastnic 1/ a 2/ proti usnesení Okresní soudu v Břeclavi z 28. 12. 2019 č.j. 41 D 731/2019-168,

takto:

Usnesení soudu prvního stupně **se zrušuje** a věc **se vrací** soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

1. V záhlaví označeným usnesením soud rozhodl, že v řízení o pozůstalosti bude nadále jednáno s pozůstalým synem J.Ř. (dále rovněž „účastník 3/“⁶) jako s dědicem ze závěti a s pozůstalými dcerami S.J. a C.J. (dále rovněž účastnice 1/ a 2/) jako s nepominutelnými dědici s nárokem na povinný díl.
2. Soud vyšel z toho, že zůstavitel byl rozvedený a měl tři děti, dcery S.J. a C.J. a syna J.Ř., kteří dědictví neodmítli. Pozůstalý syn předložil listinu, kterou označil jako závět' zůstavitele, která je podle jeho vyjádření svobodným, vážným projevem vůle zůstavitele. Listina, kterou předložil pozůstalý syn je ověřeným opisem listiny založené ve spise Okresního soudu v Břeclavi, sp. zn. 12 Nc 24005/2017 (na čl. 40), vedeném v řízení o omezení svéprávnosti zůstavitele. Stav a obsah předmětné listiny byl zjištěn protokolem z 23. 8. 2019, č.j. 41 D 731/2019-57. Účastník 3/ prohlásil, že předmětná listina je psána vlastní rukou zůstavitele a jím podepsána. Účastnice 1/ a 2/ uvedly, že předmětnou listinu nepovažují za závět' zůstavitele, neboť neobsahuje označení zůstavitele, osoba pisatele tak není identifikována jednoznačným způsobem, a že v ní není jednoznačně vyjádřená vůle zůstavitele. Dále namítly, že zvolená stylistika textu neodpovídá běžnému vyjádření zůstavitele, což zakládá pochybnost, zda je listina psaná zůstavitelem svobodně, bez nátlaku a

přítomnosti třetích osob. Vyjádřily nesouhlas s tím, aby předmětná listina byla považována za závět zůstavitele. Soud uvedl, že vyšetřil dědická práva pozůstalého syna a pozůstalých dcer, jejichž dědická práva nemohou vedle sebe obstát, a že vyřešení sporu o dědické právo v tomto případě závisí pouze na právním posouzení nesporných skutečností. Ze spisu Okresního soudu v Břeclavi, sp. zn. 12 Nc 24005/2017, vedeném v řízení o omezení svéprávnosti zůstavitele, zahájeném na návrh pozůstalého syna J.Ř., vzal soud za zjištěné, že předmětná listina je zde založena v originále, a že tato listina je psaná zůstavitelem, jím podepsána a je datována. Soud vyložil, že pokud zůstavitel v části předmětné listiny uvádí: „můj majetek bude jednou jeho a na tom nic měnit nehodlám“, pak má na mysli právě pozůstalého syna. Z obsahu předmětné listiny má soud za zjištěné, že vůle zůstavitele učinit dědicem jeho majetku právě pozůstalého syna je pevně vyjádřena i přesto, že tato listina byla předložena jakožto vyjádření k podanému návrhu syna zůstavitele proti jeho otci, tedy zůstaviteli, pro zbavení svéprávnosti. Soud přihlédl k tomu, že zůstavitel v listině reálně hodnotí pohnutky pozůstalého syna, které ho vedly k podání návrhu a dále hodnotí reálně zdravotní stav navrhovatele, a přesto v závěru obsahu vyjadřuje vůli o připadnutí majetku pozůstalému synovi, přesto že tento inicioval předmětné řízení. Dále soud uvedl, že z obsahu spisu nevyplývá, že by zůstavitel psal listinu pod nátlakem nebo v nezpůsobilém zdravotním stavu, neboť ve zprávě praktického lékaře, nacházející se ve spisu sp. zn. 12 Nc 24005/2017, je vyjádřeno, že zdravotní stav zůstavitele je zcela v normě s ohledem na věk a nejsou známy žádné skutečnosti o tom, že by jeho psychika byla narušená. Soud uzavřel, že v souladu s ust. § 1494 odst. 1 a 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále rovněž „OZ“), zůstavitel v předmětné listině projevil vůli, kterou zůstavil pro případ své smrti pozůstalému synovi celou svoji pozůstalost. Byla splněna i podmínka písemné formy závěti a také podmínka obsažená v ust. § 1533 OZ, tedy že listina byla psána vlastní rukou pořizovatele a jeho vlastní rukou podepsána. Z uvedených důvodů považuje soud za zjištěné, že dědicem zůstavitele ze závěti je pozůstalý syn J.Ř. a pozůstalé dcery nepominutelnými dědici s nárokem na povinný díl. Soud proto rozhodl v souladu s ust. § 169 z.ř.s., který se týká jen takových sporů o dědické právo, které závisejí výhradně na právním posouzení nesporných skutečností.

3. Proti tomuto usnesení podal účastnice 1/ a 2/ společné odvolání, v němž uvedly, že výrok odvoláním napadeného usnesení určuje postavení dědiců v dědickém řízení, prakticky však dochází k akceptaci (konstatování) platnosti listiny na č. listu 58 spisu jako závěti. S takovým postupem nemohou souhlasit z celé řady důvodů. Soud z obsahu listiny bez dalšího činí závěr, že vůle zůstavitele určit dědicem jeho majetku právě pozůstalého syna je pevně vyjádřena i přesto, že tato listina byla předložena jako vyjádření zůstavitele k podanému návrhu syna zůstavitele proti jeho otci, tedy zůstaviteli, pro zbavení svéprávnosti. Dodává přitom, že zůstavitel na listině reálně hodnotí pohnutky syna, stejně jako jeho zdravotní stav. V neposlední řadě pak soudní komisař uvádí, že z obsahu spisu neplyne, že by zůstavitel psal listinu pod nátlakem nebo v nezpůsobilém zdravotním stavu, přičemž ohledně toho pak odkazuje na lékařskou zprávu nacházející se ve spise řízení o omezení svéprávnosti z 22. 3. 2017. Na základě uvedeného pak soud uzavírá, že má za prokázanou vůli zůstavitele odkázat celou svou pozůstalost pozůstalému synovi. S takovým závěrem dědičky nemohou souhlasit, neboť je značně zkratkovitý, nezohledňuje celý obsah listiny tak, aby tato mohla obstát v kontextu dalších skutečností, stejně jako soudního řízení, v rámci něhož byla předložena. Obdobně pak namítají absenci zákonných požadavků na závět kladených, kdy tato zejména neobsahuje jednoznačný projev vůle zůstavitele odkázat veškerý svůj majetek výlučně pozůstalému synovi. Zůstavitel měl s první manželkou dvě dcery (dědičky), které do roku 1972 vychovával. Poté z důvodů, které nezavinil, ani se o ně nepříčinil, od rodiny odešel. S dcerami a se nadále nestýkal. Se svou druhou manželkou A. Ř. měl posléze syna J. (dědice). Po smrti druhé manželky se následně oženil s H. Ř., s níž žil až do konce jejího života v roce 2015. Bylo to právě ona, která se snažila vztah mezi otcem a synem narovnávat, jak ostatně přiznává sám zůstavitel na předmětné listině. Nejen ze společně prožité části života, ale i z titulu své odbornosti, si totiž byla dobře vědoma zdravotních a dalších problémů, které syn zůstavitele měl, když mu byla v roce 2005 diagnostikována paranoidní schizofrenie, kterou měl trpět již několik let. V důsledku toho znalkyně konstatovala vymizelost rozpoznávacích a ovládacích schopností, a tedy jeho trestní

neodpovědnost (posudek byl zpracován na základě požadavku PČR v rámci konkrétního trestního řízení). O dcerách zůstavitel zřejmě nemluvil, ale dobře věděl, že je má. Minimálně starší dcera S.J., která si otce pamatovala více a měla s ním řadu společných zážitků, se o kontakt s otcem pokoušela prakticky po celý život. Tyto pokusy byly sice bez odezvy, na druhou stranu ke svému překvapení našla v domě otce (poté, co od něj po smrti otce dostala od starosty klíče) nejen přání, které mu v minulosti psala, ale i v kredenci ústrižek s napsaným svým telefonním číslem a adresou. Zůstavitel se musel smířit nejen se smrtí své třetí manželky, ale i bojovat se synem, který proti němu, mimo jiné, vedl zmíněné soudní řízení o omezení (zbavení) svéprávnosti, k němuž evidentně neměl jediný objektivní důvod. Důvodem pro podání návrhu byla s největší pravděpodobností snaha získat zůstavitelův majetek, který mu nechtěl předat dobrovolně. Svědectví blízkých přátel zůstavitele obsahuje sdělení, že zůstavitel byl fyzicky napadán a několikrát okraden svým synem. Této informaci ostatně koresponduje i vyjádření zůstavitele, obsažené v rozhodné větě listiny na č. listu 58 spisu. Odvolatelky dále uvedly, že především mají za to, že ač písmo použité na listině odpovídá písmu zůstavitele, nelze vycházet toliko z formálních náležitostí listiny považované soudním komisařem za závět', ale především z jejího obsahu. Základním předpokladem závěti, je, že obsah projevu vůle zůstavitele musí vyjadřovat jeho jasný záměr odkázat majetek určenému dědici. Vyjádření „K tomu mohu jenom dodat, že můj majetek bude jednou jeho na tom nic měnit nehodlám“ za takový projev vůle považovat nelze. Uvedená věta působí daleko více jako smíření se s realitou či konstatování faktů než projev vůle zůstavitele, vyjadřující přání, jak má být s jeho majetkem naloženo. Uvedené vyjádření rovněž přiléhavě evokuje možnost, že zůstavitel syna nevydělá. Soudní komisař nesprávně posoudil i doprovodné okolnosti týkající se sepsu listiny, když ony již podáním z 3. 10. 2019 soudní komisaři sdělily své podezření na to, že zůstavitel předmětnou listinu nepsal sám, myšleno bez jakéhokoliv nátlaku, přítomnosti třetích osob či jejich zainteresovaností. Soudní komisař tyto indicie či skutková tvrzení překlenující strohým konstatováním, že ze spisu nic takového neplyne, aniž by je například vyzval k prokázání svých tvrzení, či je blíže prověřil alespoň z dostupných skutečností, což dědičky rovněž nepovažují za správné. Zpráva o tom, že zdravotní stav zůstavitele byl zcela úměrný věku, bez výraznějších problémů, nepochybně, zdravotní stav ovšem nevyvrací jejich podezření, že zůstavitel listinu nepsal ze svého rozmaru a dle svého vážného uvážení. Jejich podezření plyne nejen ze stylistiky listiny neodpovídající jeho jinému písemnému projevu, ale i z toho, že zůstavitel měl evidentně se synem problémy. Problematický vztah se synem dokladuje kromě vyjádření zůstavitele na listině i převod vlastnického práva k domu, ve kterém zůstavitel bydlel, na třetí manželku. K tomuto převodu došlo na etapy (po jednotlivých spoluvlastnických podílech, tak, jak je zůstavitel sám nabýval). Vzhledem k brzkému skonu třetí manželky však vlastnické právo v dědickém řízení po ní nabyl zpět zůstavitel. Ke kontextu předmětné listiny s ostatními listinami v soudním spise o omezení svéprávnosti se dále vyjádří po jeho detailním prostudování. Především však, že z odůvodnění napadeného usnesení plyne, že soudní komisař důkazům provedl toliko vybrané listiny ze jmenovaného spisu a nikoliv celý spis, resp. veškeré podané listiny, což jistě není bez významu pro meritum projednávané věci. Podle jejich názoru by navíc listina obsahující projev vůle – závět' měla obstát jako listina samostatná bez nutnosti zohledňovat široké souvislosti, a to zejména z pohledu své jednoznačnosti určitosti projevu vůle ji prezentovaného. Pokud jde o formální náležitosti, mají za to, že by závět' (sama o sobě) mělo obsahovat jednoznačnou identifikaci zůstavitele. Je sice podepsaná zůstavitelem, ale neobsahuje jeho jakéhokoliv označení. To navíc odporuje způsobu, kterým zůstavitel psal korespondenci, kdy k podpisu zcela běžně uváděl hůlkovým písmem své jméno. Z hlediska procesního pochybení namítají, že soudní komisař se při vydání napadeného usnesení nevypořádal například s jejich tvrzením, že chybí jednoznačné označení zůstavitele. Stejně tak soud, vyjma listin vyjmenovaných v protokole o jednání z 13. 12. 2019, neprovedl žádné dokazování a celou věc vyhodnocuje toliko v rámci právního posouzení, ač se provedení dokazování více než nabízí (minimálně důkazy navrhovanými v tomto odvolání). Penzum důkazů se soudní komisař před vydáním napadeného usnesení přitom ani nepokusil doplnit, nevyzval dědičky k případnému prokázání svých tvrzení apod. Odvolatelky navrhy, aby

odvolací soud usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že určí, že se všemi dědici bude jednáno jako s dědici ze zákona, případně usnesení zruší a vrátí věc soudnímu komisaři k novému rozhodnutí.

4. Účastník 3/ se k odvolání písemně nevyjádřil.
5. Krajský soud v Brně, jako soud odvolací (§ 10 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb. – občanského soudního řádu, dále jen „o.s.ř.“), po zjištění, že odvolání bylo podáno osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 201 o.s.ř.), v zákonem stanovené lhůtě (§ 204 odst. 1 o.s.ř.) a směřuje proti usnesení, proti němuž je odvolání přípustné (§ 202 o.s.ř. a contrario), přezkoumal napadené usnesení, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, aniž k jeho projednání nařizoval jednání (§ 214 odst. 2 písm. d/ o.s.ř.).
6. Podle ust. § 1494 odst. 1 OZ závět' je odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz. Není-li zřejmé, který den, měsíc a rok byla závět' pořízena a pořídil-li zůstavitel více závětí, které si odporují nebo závisí-li jinak právní účinky závěti na určení doby jejího pořízení, je závět' neplatná.
7. Podle ust. § 1494 odst. 2 OZ závět' je třeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele. Slova použitá v závěti se vykládají podle jejich obvyklého významu, ledaže se prokáže, že si zůstavitel navykl spojovat s určitými výrazy zvláštní, sobě vlastní smysl.
8. Pro závět' platí požadavky kladené na právní jednání v obecné části občanského zákoníku, tj. vůle zůstavitele musí být svobodná, vážná a prostá omylu, musí být projevena určitě a srozumitelně. Navíc se pro pořízení pro případ smrti, a tedy i pro závět' uplatní zvláštní úprava (díl 2 hlavy III části třetí občanského zákoníku) a contrario k obecné úpravě. Specifická jsou i pravidla výkladu tohoto právního jednání. Tato pravidla jsou odlišná od obecných pravidel pro výklad právních jednání (§ 555 a § 556 občanského zákoníku). Závět' nelze vykládat podle toho, jak se jeví dědicům. Dědic není adresátem ani smluvní stranou. Závět' je třeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele (§ 1494 odst. 2 občanského zákoníku). Občanský zákoník zde výslovně vyjadřuje zásadu závaznosti vůle zůstavitele (viz Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M., a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 196 s.).
9. K posouzení skutečné vůle pisatele závěti, jsou-li o ní pochybnosti, je třeba zjišťovat vedle znění textu listiny (slovního výkladu) všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětních dědiců učiněn a z níž lze dovodit skutečnou vůli zůstavitele. Okolnosti případu jsou skutečnosti existující vně vlastního projevu vůle, a to i tehdy, když je předepsána písemná forma. Není napravováním neurčitosti projevu vůle, jestliže je projev vůle vykládán se zřetelem k okolnostem případu.
10. Odvolací soud vycházel z předmětné listiny, o jejímž obsahu, z hlediska skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně, tedy hodnocení, že jde o písemný projev zůstavitele zachycený na listině, jakož i z hlediska sdělení konkrétního textu (z něhož soud prvního stupně činil svoje závěry) v zásadě nebylo mezi účastníky sporu.
11. Předmětná listina (datovaná 24. 11. 2016) byla zůstavitelem předložena v řízení o svéprávnosti, v němž byl účastník 3/ navrhovatelem a zůstavitel posuzovaným. Listina je vyjádřením zůstavitele (na výzvu Okresního soudu Brno-venkov) k odvolání účastníka 3/ proti výrokům usnesení soudu, kterými byl zamítnut jeho návrh na předběžné opatření na zákaz dispozice posuzovanému s jeho majetkem a postoupení věci Okresnímu soudu v Břeclavi, jako soudu místně příslušnému. V předmětné listině, zůstavitel soudu sděloval skutečnosti o nepříznivém zdravotním stavu svého syna a z toho plynoucím nevhodném jednání, které již nemohl vydržet a proto se synem přerušil veškeré styky. Dále uvedl, že jeho snaha o obnovení vzájemných vztahů ztroskotala na tom, že syn odmítl obnovit svoji odbornou léčbu. K synovu odvolání se zůstavitel vyjádřil tak, že jeho jednání je adekvátní jeho písemným projevům a dále uvedl: K tomu můžu dodat jen to, že můj majetek bude jednou jeho a na tom nic měnit nehodlám".

Shodu s prvopisem potvrzuje : Jarmila Vilkusová

12. Právním posouzením obsahu předmětné listiny (jako interpretací právního jednání zůstavitele, viz. nález Ústavního soudu z 6. 5. 2004, sp. zn. III. ÚS 258/03) dospěl odvolací soud k závěru, že obsah předmětné listiny, ani v souvislosti s okolnostmi, které dosud vyšly v průběhu řízení najevo (a jimiž se soud prvního stupně zabýval), neumožňuje učinit závěr, že jde o pořízení zůstavitele pro případ smrti ve smyslu ust. § 1494 odst. 1 OZ, a to ani za užití speciálních výkladových pravidel k výkladu obsahu závěti uvedených v ust. § 1494 odst. 2 OZ.
13. Především zde chybí úmysl zůstavitele pořídit o majetku pro případ smrti. Není vyjádřena vůle zůstavitele zůstavit konkrétní osobě pozůstalost. Zůstavitel sděluje skutečnosti o vzájemných vztazích se synem a hodnotí jeho předchozí chování a podání k soudu. Pokud pak zmiňuje, že jeho majetek bude jednou jeho syna, jde o konstatování bez jakékoliv právní závaznosti, o němž lze důvodně předpokládat, že jím zůstavitel reaguje na návrh na předběžné opatření, kterým chtěl syn dosáhnout uložení zákazu zůstaviteli disponovat s majetkem. Listinu datovanou 24.11.2016 proto nelze považovat za závět' zůstavitele.
14. V dané fázi řízení o pozůstalosti tedy není namístě jednat nadále s účastníkem 3/ jako s dědicem ze závěti a s účastnicemi 1/ a 2/ jako s nepominutelnými dědičkami s nárokem na povinný díl, ale se všemi třemi pozůstalými dětmi, jako dědici ze zákona.
15. S ohledem na uvedené odvolací soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 219a odst. 1 písm. a/, § 221 odst. 1 písm. a/ o.s.ř.), v jehož průběhu bude soud prvního stupně vázán uvedeným shora právní názorem .

Poučení:

Proti tomuto usnesení **není** dovolání přípustné.

Brno 25. listopadu 2020

JUDr. Petr Sladký, v.r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje : Jarmila Vilkusová